

politieone actie, zoals Giebels stelt, al werd deze met de intensivering van de guerrilla toen algemener. Aan beide kanten zijn de meeste slachtoffers in het laatste jaar gevallen.

De oordelen in het boek zijn al evenmin erg evenwichtig. Her en der treft de lezer voorbeelden van tenenkrommende generalisaties aan. Verscheidene volgelingen van de nationalistische Sarekat Islam worden beschreven als papieren leden 'die zich zoals de Javaan dat gemakkelijk doet, min of meer willoos schaarden achter de...vooraanstaanden'. En waarom zouden Indonesiërs standbeelden moeten oprichten voor buitenlanders, westerlingen en Japanners, die hen steunden in de strijd tegen de Nederlanders? Is het gebrek daaraan werkelijk te wijten aan het feit dat Indonesiërs dankbaarheid daarvoor wel voelen 'maar zelden het talent bezitten deze ook te uiten'? Giebels is daarbij negatief over het Nederlandse koloniale beleid van de jaren dertig, maar veroordeelt datzelfde beleid in de jaren veertig nauwelijks. De biografie van Beel lijkt daarin niet geheel los gekomen van de binding met zijn eerdere hoofdpersoon.

Het is bovendien spijtig dat de auteur zijn tekst niet heeft laten 'meelezen' door een Indonesianist met historische kennis. Dat had veel fouten geschied. Om enkele te noemen: het veel voorkomende woord *priai* is een Giebelsiaans neologisme voor *prijaji* (term uit de Nederlandse tijd) of *priyayi* (huidige spelling), de benaming van de Javaanse adel/elite. Het kantoor van de gouverneur-generaal heette de Algemene Secretarie, niet het Algemeen Secretariaat. Het Inlands Bestuur luidde in het Javaans Pangreh Pradja /Praja, na 1946 Pamong Praja, niet Pemong Praja. Ceram ligt niet op, maar in de Molukken. De Darul Islam werd niet in 1947, maar pas in 1948 als islamitische strijdgroepering opgericht. Het wemelt daarbij van de slordigheden in de Indonesische persoonsnamen.

Is er dan niets goeds aan dit boek? Zeker: er is, zoals al vermeld, het voordeel van een Nederlandstalige biografie voor een breder publiek; zij het dat dat publiek wel kritisch dient te lezen. Er is een weergave van het debat over de vier brieven van Soekarno uit 1933 waarin Soekarno het gouvernement zijn diensten aanbod in ruil voor vrijlating, waarbij Giebels Dahm overigens wel erg eenzijdig en onvolledig citeert. Er is een overzicht van nieuwe inzichten over het ronselen van *romusha* (dwangsoldaten) tijdens de Tweede Wereldoorlog. En er is een goede samenvatting te vinden in de epiloog. Die is helder en concreet. Hierin komt de vraag of Soekarno een collaborateur met de Japanners of een coöperator was, zoals alle Indonesiërs die voor 1942 met Nederlanders samenwerkten, werden genoemd, veel directer aan de orde dan in het daarover handelende hoofdstuk. Ik heb indertijd genoten van Giebels' biografie over Beel. Dit boek is een te haastig geschreven vervolg, handelend over een persoon die zich niet zo snel laat grijpen en die bovendien leefde in een van de meest gecompliceerde perioden van de Indonesische geschiedenis. Ik zie het tweede deel van deze biografie met angstige aarzeling tegemoet.

Elsbeth Locher-Scholten

E. van Blankenstein, *Dr. M. van Blankenstein. Een Nederlands dagbladdiplomaat 1880-1964* (Dissertatie Leiden 1999; Den Haag, Sdu uitgevers, 1999, 403 blz., f49,90, ISBN 90 12 08749 X).

Een regelmatig terugkerende vraag in discussies over de waarde en noodzaak van wetenschappelijke biografieën betreft de relatie tussen de biografie en zijn of haar onderwerp. Kan een bewonderaar bijvoorbeeld een evenwichtige studie schrijven over zijn idool? Kan een jonge biografie zich voldoende in een ouder persoon inleven? Kunnen mannen genuanceerd vrouwen-

levens beschrijven en omgekeerd? Of, zoals in het onderhavige geval, kan een kleindochter een wetenschappelijk verantwoorde biografie schrijven over haar grootvader?

Elisabeth van Blankenstein, die in 1999 promoveerde op haar proefschrift over de dagblad-journalist Marcus van Blankenstein (1880-1964), roert deze kwestie aan in het voorwoord. Als kleindochter had ze natuurlijk goede toegang tot het familiearchief en andere bronnen. Maar door haar emotionele binding met het onderwerp moest ze er voortdurend op letten geen hagiografie te schrijven, of omgekeerd, om niet overdreven kritisch te zijn. Die krampachtige distantie bezorgt de lezer regelmatig een ongemakkelijk gevoel. Bij de vele lovende, begripvolle of vergoelijkende woorden over Marcus van Blankenstein moet je onwillekeurig toch aan die familieband denken.

Ondanks deze hindernis heeft Elisabeth van Blankenstein een lezenswaardig en informatief boek geschreven over het journalistieke leven van haar grootvader, dat zich uitstrekte van 1906 tot zijn dood in 1964. Uitvoerig beschrijft ze hoe Marcus van Blankenstein, een joodse slagerszoon uit de Krimpenerwaard, na een studie filologie (hij promoveerde in 1911) de journalistiek verkoos boven een meer voor de hand liggende wetenschappelijke carrière. Ze verklaart die keuze vanuit zijn zucht naar avontuur, zijn welhaast dwangmatige passie voor vertellen en schrijven en bovenal vanuit de grote ambitie die haar grootvader had om een bijdrage te leveren, of beter, om leiding te geven aan de meningsvorming van de maatschappelijke elite. Van Blankenstein ontwikkelde zich tot een journalist die internationale erkenning verwierf en veel aanzien en invloed had in kringen van vakgenoten en politici.

Van Blankensteins specialisme was het buitenland en dan vooral de internationale politiek en diplomatie. Tussen 1906 en 1908 was hij correspondent te Kopenhagen voor de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*. In 1909 werd Berlijn zijn standplaats. Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog nam de interesse van het Nederlandse krantenlezende publiek in buitenlandse politieke ontwikkelingen sterk toe. Voor de oorlog was die belangstelling gering, vooral als gevolg van het feit dat Nederland geen actief buitenlands beleid voerde. Maar na 1914 kreeg de berichtgeving over het buitenland een centrale plaats in de kolommen. Omdat het neutrale Nederland niet bij de oorlog betrokken was, kon Van Blankenstein in Berlijn blijven zitten. Als correspondent van een krant die internationaal als een van de beste ter wereld werd beschouwd kon hij er zeker van zijn dat zijn verslagen van het oorlogsterrein en zijn beschouwingen over het verloop van de strijd intensief werden gelezen door journalisten en politieke en militaire autoriteiten in vele landen.

Ook na de oorlog behield het buitenland een belangrijke plaats in de dagbladen. In 1920 werd Van Blankenstein reisredacteur voor de *NRC*, in welke functie hij onder meer de vele vredesconferenties van het Interbellum versloeg. Hij maakte deel uit van een internationale groep 'conferentiejournalisten', die onderling nauw samenwerkten en zich ontwikkelden tot deskundigen op het gebied van de internationale politiek. Door hun contacten met en invloed op prominente politici hadden ze zich een status verworven die ergens tussen journalist en diplomaat in lag. Van Blankenstein, een prominent lid van deze groep, wordt door zijn kleindochter dan ook raak getypeerd als 'een Nederlandse dagbladdiplomaat'.

Die rol leek hem uitstekend te bevalen. Van Blankenstein, die in de jaren twintig een groot netwerk van internationale contacten had opgebouwd, trad regelmatig op als onofficieel bemiddelaar tussen de verschillende partijen. Hij bracht vertrouwelijke diplomatieke boodschappen over en trad zo nu en dan op als 'woordvoerder' van belangrijke politici die bepaalde voorstellen wereldkundig wilden maken. Als tegenprestatie waren zijn informanten, met wie hij op vertrouwelijke voet stond, vaak bereid om off the record met hem de zaken door te spreken. Hoewel hij op deze wijze uitstekend geïnformeerd raakte kon hij slechts een fractie van zijn verworven kennis, die vaak zeer geheim was, kwijt in de krant.

Elisabeth van Blankenstein beschrijft het optreden van haar grootvader in de internationale politiek zeer gedetailleerd, maar laat daarbij helaas na om het geheel in een journalistieke context te plaatsen. En dat terwijl ze in het voorwoord van haar proefschrift pretendeert dat haar studie 'meer inzicht moet geven in een aantal belangrijke verschijnselen in de Nederlandse journalistiek tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw'. Daarin lijkt ze niet geslaagd. Hoe bijvoorbeeld verhielden de zeer nauwe relaties tussen Van Blankenstein en zijn contacten zich met de door hem eveneens gekoesterde journalistieke onafhankelijkheid? Wat zegt dat over hoe er in de jaren twintig en dertig werd gedacht over de afstand die een journalist dient te houden tot zijn bron? Met dergelijke vragen blijft de lezer zitten, en dat is jammer.

De keuze van Elisabeth van Blankenstein om voornamelijk het functioneren als journalist van haar grootvader te beschrijven lijkt vanuit dit oogpunt dan ook wat minder gelukkig. Want Van Blankenstein was niet echt een journalist, maar buitenlands correspondent en vooral commentator van de wereldpolitiek. Als zodanig belichaamde hij nauwelijks de belangrijke ontwikkelingen in de Nederlandse journalistiek waarin zijn kleindochter zo graag meer inzicht zou willen geven. Ook is het jammer dat we als gevolg van genoemde keuze weinig te weten komen over de mens Van Blankenstein en diens drijfveren. Het portret dat in dit boek wordt geschetst is vlak, maar tussen de regels door vormt zich een beeld van een ijdele, zelfbewuste betweter, die overal een mening over had en hierin weinig toegeeflijk was, soms op het onredelijke af. Zo vermeed de historicus Johan Huizinga waar mogelijk elk treffen met Van Blankenstein 'met wie geen conversatie te voeren was vanwege diens overdreven geloof alles bij het juiste eind te hebben'.

Deze rijk gedocumenteerde biografie geeft een uitvoerig beeld van de journalistieke loopbaan van Marcus van Blankenstein en is daarmee een waardevolle aanvulling voor de persgeschiedenis en voor de geschiedenis van de internationale politiek. Maar op de vraag wat nu het werkelijke belang was van deze dagbladdiplomaat voor de Nederlandse journalistiek en maatschappij heeft zijn kleindochter jammer genoeg geen afdoend antwoord.

Eric Smulders

K. van Berkel, F. R. H. Smit, ed., *Een universiteit in de twintigste eeuw. Opstellen over de Rijksuniversiteit Groningen, 1914-1999* (Groningen: RUG-winkel, 1999, 302 blz., ISBN 90 804933 2 5).

Of de mondelinge tentamens van P. J. van Winter langer dan een dag konden duren, of er teveel homoseksuelen benoemd werden aan de letterenfaculteit in de jaren vijftig en of Ger Harmsen een manchesterpak, dan wel een fluwelen pak droeg bij zijn oratie, dit alles en meer leren we uit een bundel over de geschiedenis van de Groninger universiteit in de twintigste eeuw. In afwachting van de 'grote' universiteitsgeschiedenis die afgerond moet zijn bij het vierhonderdjarig bestaan in 2014 is deze bundel gepubliceerd bij het lustrum van 1999. Gekozen is voor een thematische invalshoek die het geheel van de universiteitsgeschiedenis bestrijkt, met uitzondering van de ontwikkeling van de wetenschappen als zodanig.

Pieter Caljé opent de bundel met een doorwrocht verhaal over 'continuïteit en discontinuïteit' in de studentencultuur. Het is een *à thèse* geschreven stuk: niet slechts chronologische beschrijving is het doel, maar nieuw inzicht verwerven door studentencultuur te zien als een vorm van jeugdcultuur. Daarmee wil Caljé het 'introspectieve' karakter van veel geschiedenissen van het studentenleven omzeilen. Het centrale element in zijn redenering is dat studenten-